

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

Modus brevis com ponen di conciones, vel sermones, traditus à P.
Hieronymo Florauantio Soc. Iesu. C. XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78821](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78821)

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

Modus brevis componendi conciones vel sermones, traditus à P. Hieronymo Floranantio Societatis Iesu, qui ultimis vite suae annis fuit Confessarius Pape Urbani VIII. & excellens Concionator in Italia.

§. PRIMVS.

De ossibus, seu membris principalibus, in qua diuidenda est concio.

503. **C**onciones vel sermones communiter sunt vno trium horum modorum: Primus est, accipere aliquem textum, eumque diuidere in tot partes, quot continet. & postea discurrere de quavis earum v.g. Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, qua militant aduersus animam. In hac sententiâ sunt tres partes, & de qualibet discurremus. In prima est petitio: Obsecro vos abstinere vos à carnalibus desideriis. In secunda est causa rati petitionis, qua est, quia militant aduersus animam. In tertia est modus quo debemus abstinere ab his desideriis carnalibus: tanquam aduenas & peregrinos: & hic modus discurrendi est pulchrior & ingeniosior aliis.

Aliquando accipitur vna sola sententia Scripturae, vt in exemplo allato: aliquando accipitur totum Euangelium vel epistola, & diuiditur in suas partes modo supra dicto.

Secundus modus est discurrere de vna materia diuidendo in suas partes, illam, verbi gratia: Pax vobis: discurremus hodie de pace: circa quam videbimus quatuor res. Primò, quid sit pax: Secundò, quàm sit vilis & necessaria mundo. Tertio, quibus rebus nutritur. Quarto, de impedimentis pacis.

Tertius modus est magis tritus omnibus, & est accipere vnum textum, & supra quodlibet verbum, vel sententiam sine alio ordine discurrere, & dicere, & aliquè conceptum morale, vel aliquam doctrinam, quam diu hora concionis durat. Et iste modus fortasse tanquàm facilius est familiaris Hispanis.

§. SECVNDVS.

Quomodo implenda sunt ossa & membra principalia in qua diuisa est sententia vel materia concionum.

Communiter quatuor res ponenda sunt in quolibet membrorum diuisorum: Primò, aliquis locus Scripturae bene positus. Secundò, aliqua similitudo apta rei de qua tractatur. Tertio, aliquod exemplum viuum, & quò magis fuerit exquisitum, eo maiorem faciet impressionem. Quarto, aliqua amplificatio, qua commu-

niter fieri poterit aliquo tropo vel figurâ oratoriâ, & amplificatione debet concludi quodlibet punctum propositum, si res de qua tractatur id exigit. Possunt primo vel secundo loco adduci vna vel duae rationes, & his communiter erunt ad propositum, quando veniunt secundo modo, in quo tractatur vna materia.

§. TERTIVS.

Continet aliqua notanda pro explicatione rerum positarum §. 2.

Primò, notandum est, non esse obseruandum semper eundem ordinem ponendi Locum sacrae Scripturae, postea similitudinem, ne Auditor aduertat artem, sed aliquando mutetur ordo, ponaturque prius similitudo, postea exemplum.

Secundò, circa subiectum vel thema: non est semper necessarium accipere illud ex Scripturâ, sed aliquando ex sententia alicuius Sancti, quod sit ad propositum rei tractanda.

Tertio, circa modum tractandi locum Scripturae, duobus modis id fit: vel adducendo varias expositiones, vel varias versiones, verbi gratia: Defecimus in via tua; hoc est: sumus perterriti consideratione tuorum flagellorum, quis enim habitabit in ardoribus sempiternis. Secundò, defecimus, id est: Peccauimus per impatientiam à te paniti, idè sequitur: & in furore tuo conturbati sumus. Tertio, defecimus, id est, morimur; & hoc confirmat versio S. Hieronymi, qui dicitur Accelerauimus.

Quarto, circa similitudinem, si adducitur ad offendendam aliquam actionem faciendam vel vitandam, accipiat à rebus animatis, verbi gratia: Vade piger ad fornicam &c. Cognouit bos possessorem suum. Sed si adducitur ad offendendam excellentiam alicuius rei, vel vilitatem, accipiat ex rebus inanimatis verbi gratia: sicut lilium inter spinas. Deus est sicut mare, Oceanus; charitas sicut aurum.

Quinto, circa exempla duo aduertenda sunt. Primò, faciat vim in illa parte exempli, quae facit ad propositum nostrum. Verbi gratia, si tractatur de timore salutis & adducitur S. Hilarionis, relinquatur reliquum vel breuiter transiatur, sed fiat vis in illis verbis: Septuaginta annis seruisti Domino & mori times. Secundò, exempla non sint communia & nota, alias nota mouent, & faciunt quae spectant ad inopinato euentus: vel si sunt nota, tali modo tractentur, vt videantur noua.

Secundò, circa amplificationem illam vt plurimum fit tribus modis. Primò, à minori ad maius, verbi gratia, Ninivite fecerunt penitentiam ad predicationem Iona: Ecce plus quam Iona hic. Exhibuisti corpora vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, exhibete nunc eadem seruire Iustitia in sanctificationem. Secundò, ab exemplis globatis, vt in Ep. 2. Cor. 11. Ter virgis casus sum, semel lapidatus sum: &c. Tertio, ab effectu, demonium non promittit nisi penam, & sequuntur illud; Christus promittit, & nullus illum sequatur: illud non facit nisi

nisi male, & quaritur, Christus non aliter quam bene, & contemnitur.

Septimò, ut sit quis expeditus ad componendas conciones oportet habere certos libros aptos, quia pro amplificatione & tropis satis est habere Cypriani Rhetoricam, quae est breuissima pro similitudinibus & exemplis, habent multi moderni, qui collegerunt in vnum librum omnes similitudines SS. Patrum in materia quauis. Alij fecere libros plenos exemplorum, & auxilio horum breui tempore fit vna concio.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

Defectus quidam in concione vitandi valde improbat à prudentibus & magnis concionatoribus, ac auditoribus magno iudicio præditis.

PRIMÒ, in Exordio statim eo modo vociferari & clamose loqui, quo solent boni Concionatores in fine concionis in tertio tono, vt dicitur, concionari.

Secundò, longa Exordia texere, in iis que difficultas instituit longiusculos, qui post Exordia fieri debent. Ideo prudentes & magni concionatores, dum scribunt conciones, vltimo loco, post eas compositas Exordia scribunt paucissimarum periodorum, vt sic veluti quidam ingressus ad materiam & ad thema de quo instituenda est tota concio.

Tertiò, manibus quaterere pulpitem, ita vt sonus audiat, ex percussione, ac si manibus incurrerentur clauiculi suggestui, valde indecorum, & cordatis Auditoribus molestum est.

Quartò, manuum volas coniungendo per modum plaudentium sonitum edere, dedecet.

Quintò, indecorum est valde, laudando aliquam actionem vel beneficium Dei, illam vel illud comparare alicuius hominis vel Regis actioni, è contra bonum est laudando aliquod opus hominis, dicere, imitatus est hac in re Deus, qui sic, & sic facit &c.

Sextò, citare authores Neotericos pro confirmatione alicuius rei. Verbi gratia, vt bene dicit Scribanus vel Drexelius, vel de Ponte. Potius non nominando tales, dicendum est, rectè docet quidam grauis è modernis author &c. Sed si sententia aliqua ad casus conscientiae spectans, difficultis vulgo, confirmanda est, vt ea practiceatur, tunc possunt citari casta, etiam, moderni, verbi gratia, de restitutione famae, vel pecuniae, vel de detractone &c. In materiis quas seculares non credunt.

Septimò, spueri vel excreare in suggestu versus illam partem, in qua est vel SS. Eucharia, vel nobiliores Auditores.

Octauò, ante inchoatam concionem, ipso initio, strophio nares emungere & absterge-

Lancij Opus. Tom. 2.

re, antea sunt ista facienda, si opus sit, antequam ascendatur ad cathedram, vel intra cathedram antequam concionator compareat in suggestu toram auditoribus.

Nonò, non expedit citando sententias SS. Patrum, citare librum & caput libri, maximè totum ex quo sumptae sunt, quia hoc multi Auditores interpretantur tanquam rem affectatam, & iudicant concionatorem esse vanum, quod ostentet se multa legisse &c. Sed quando res aliqua vel ad fidem confirmandam, vel ad instructionem morum spectans proponitur, cui Auditores difficilè crederent, tunc omnino debet & liber & caput & tomus citari, praesertim quando sunt haeretici in concione. Tunc ita dici potest: *Legite hunc Sanctum, tali vel tali Tomo, tali libro & capite id dicentem* &c. vt est illud dictum S. Chrystostomi h. 40. ad pop. tom. 5. in qua dixit, Antiochia centum non saluendos, quantum tunc dixisset ibidem h. 3. ad pop. col. 1. Antiochia eo tempore fuisse millia infinita animarum tanquam in totius orbis capite. Tales propositiones quae videntur incredibiles, si verae sint, & ad fidem vel bonos mores instruendos necessariae, vt iis adhibeatur fides, authores Classici eas tradentes citandi sunt. Extra hos casus non suadeo illos citare.

Decimò, citando locum Scripturae, sat est citare librum & caput, sed non quoto versu est posita illa, quam citas, sententia.

Vndecimò, pro themate concionis sumenda est aliqua sententia Scripturae quae plenum sensum habeat, non truncata, ita vt nisi addatur eius explicatio, nil certi auditori adferat.

Duodecimò, raro citandae sunt sententiae ex Tertulliano, Origene, Eusebio Emiseno, quia fuerunt haeresi coinquinati: & tunc citandae, postquam alij sancti Patres Classici, sunt citati, vt per auxilium quandam persuadeatur Auditoribus, etiam hos, qui non erant sancti, idem sensisse de rebus aliquibus vitandis, & de rebus bonis exequendis.

Decimotertiò, in Polonia, non suadeo deferre antiquum morem Prouinciae in alloquendis Auditoribus, qui compellendi sunt, *Christiani in Domino Deo chari, vel dilectissimi*; vel quid simile, vitandum illud Auditoribus: *Sluchacze*. Sed Scholis hoc & Italis relinquendum. Retineatur antiqua simplicitas huius Regni.

Decimoquartò, vt excedere in concione horam in vitio est, ita non excedere semihoram malum est, ne populus sensim à concionibus disuescat, si assueat ad conciones audiendas tantum per vnum quadrantem durantes.

Decimoquintò, nunquam vitia Praelatorum, Episcoporum taxanda, quia non sequitur correctio, sed offensio. Ita nec quaedam actiones Auditorum & secularium, quae fiunt sine peccato, vt venationes diebus profestis, numerosa fami-